

OM FALD AF BOGFINKEN, *FRINGILLA COELEBS*, VED DANSKE FYR OG FYRSKIBE

AF

POVL HAMMER

At de mægtige Fugletræk, der foregaar over vort Land, syd-
over om Høsten og nordover om Vaaren, giver sig til Kende
ved, at mange af de trækkende Arter i større eller mindre An-
tal tørner mod Ruderne og dræbes paa vore mange Fyr og
Fyrskibe, draget af disses stærke Lys, turde vist være kendt af
de fleste, der nærer Interesse for Fuglenes Liv og Færden. At
der her til Lands siden 1883 har været udrettet et stort Arbejde
for gennem disse Fuglefald at komme til nærmere Kendskab om
de mange interessante Sider af Fuglenes Træk, er ogsaa en kendt
Sag. Takken for det udførte Arbejde tilkommer Zoologisk Mu-
seums Videnskabsmænd, navnlig afdøde Viceinspector H. Winge
og Viceinspector R. Hørring, som har bestemt det fra Fyrene
indsendte Materiale, og som siden 1883 har udarbejdet de »Aars-
beretninger om danske Fugle«, der først fremkom i »Ornis«, og
som siden 1888 har været at finde i »Videnskabelige Meddelelser
fra Dansk naturhistorisk Forening i København«.

Man har altsaa siden 1886, da Indsamlingen af de ved Fyrene
dræbte Fugle begyndte, samlet et udmærket Materiale til Belys-
ning af Fuglenes Træk over vort Land, men en endelig sammen-
fattende Behandling heraf mangler endnu. Hidtil foreligger kun
tre smaa Arbejder over dette Emne.

I »20. Aarsberetning om danske Fugle«, 1902, findes en lille
Oversigt over Kragens Træk af Herluf Winge. Næste, noget
større Arbejde fulgte i 1917 i »Dansk ornithologisk Forenings
Tidsskrift«, 12. Aargang, hvor S. M. Saxtorph udførligt gør Rede
for, hvorledes Lærken, *Alauda arvensis*, trækker over Danmark.
Tredje og sidste Arbejde paa dette Felt kom i August 1926 i
samme Tidsskrifts 20. Aargang, hvor A. Fløystrup behandler
Spørgsmaalet: »Foregaar vore Svalers aarlige Vandringer om
Dagen eller om Natten?«

Vort Kendskab til Fugletrækket er altsaa, som det vil fremgaa af det nys anførte, temmelig mangelfuldt udredet; paa de fleste Omraader og for de fleste Arters Vedkommende kender vi det kun i store Træk. Her finder vi altsaa en ret iøjnefaldende Mangel, og det var denne, nærværende lille Arbejde skulde yde sit ringe Bidrag til at afhjælpe. Det vilde maaske være paa sin Plads her at gøre opmærksom paa, at jeg udmærket godt kender de mange Ringmærkningsforsøg, der i de senere Aar er foretaget, men dels giver disse saa godt som intet Svar paa Spørgsmaalet, hvorledes Trækket foregaar over Danmark, dels gælder de indvundne Resultater saadanne Fugle som Ænder, Maager og Storke og ikke dette Arbejdes Emne, Repræsentanter for Spurvefuglene.

Naar jeg har valgt at gøre netop Finkefuglene, Fringilliderne, til Genstand for mine Undersøgelser, skyldes det, at disse Fugle har været mine Yndlinge fra Barnsben af; ved mit Hjem paa den sjællandske »Hede« var det dem, der forekom i rigeligst Tal og var repræsenteret ved de fleste Arter og saaledes tidligt kom til at interessere mig mest.

At Materialets Knaphed for mange af de danske Fringilliders Vedkommende danner en væsentlig Hindring for Arbejdet med at udrede vedkommende Arters Trækforhold, vil fremgaa af følgende Oversigt, i hvilken alle i Tidsrummet 1886—1923 opnoterede Fald er samlede:

Graaspurv, <i>Passer domesticus</i>	4	Fald fordelt paa	4	Aar
Skovspurv, <i>Passer montanus</i>	12	—	—	8 -
Bogfinke, <i>Fringilla coelebs</i>	375	—	—	37 -
Kvækerfinke, <i>Fringilla montifringilla</i>	918	—	—	38 -
Kærnebider, <i>Coccothraustes vulgaris</i>	16	—	—	11 -
Grønsisken, <i>Chrysomitris spinus</i>	16	—	—	10 -
Stillits, <i>Carduelis elegans</i>	2	—	—	2 -
Svenske, <i>Ligurinus chloris</i>	14	—	—	7 -
Tornirisk, <i>Cannabina linota</i>	36	—	—	15 -
Bjergirisk, <i>Cannabina flavirostris</i>	21	—	—	8 -
Graasisken, <i>Cannabina linaria</i>	65	—	—	16 -
Dompap, <i>Pyrrhula vulgaris</i>	1	—	—	1 -
Korsnæb, <i>Loxia curvirostra</i>	3	—	—	2 -

Rørspurv, <i>Emberiza schoeniclus</i>	471	Fald fordelt paa 38 Aar			
Hortulan, <i>Emberiza hortulana</i>	24	—	—	-	13 -
Gulspurv, <i>Emberiza citrinella</i>	36	—	—	-	23 -
Kornverling, <i>Emberiza miliaria</i>	13	—	—	-	11 -
Laplandsverling, <i>Emberiza lapponica</i>	4	—	—	-	3 -
Snespurv, <i>Emberiza nivalis</i>	293	—	—	-	37 -

Denne Sammenstilling fortæller os straks en hel Del om de kvantitative Forhold ved de enkelte Arters Fald ved Fyrene. Kun fire Arter, Bogfinke, *Fringilla coelebs*, Kvækerfinke, *Fringilla montifringilla*, Rørspurv, *Emberiza schoeniclus* og Snespurv, *Emberiza nivalis*, kan siges at falde regelmæssigt hvert Aar og dog kun i relativt ringe Mængde; Resten af de anførte Arter falder derimod kun med flere Aars Mellemrum og i meget lille Antal.

At Finkerne i det hele taget falder relativt sjældent, vil man bedst se ved at sammenholde ovenstaaende Tabel med følgende, der for samme Tidsrum viser Faldet af nogle af de Arter, der giver størst Bidrag til Sæmmensætningen af vore Trækfugleskarer.

Lærke, <i>Alauda arvensis</i>	c. 20 000	Fald fordelt paa 38 Aar			
Stær, <i>Sturnus vulgaris</i>	c. 6 000	—	—	-	38 -
Sangdrossel, <i>Turdus musicus</i>	c. 15 000	—	—	-	38 -
Digesmutte, <i>Saxicola oenanthe</i> ..	981	—	—	-	38 -
Rødstjert, <i>Ruticilla phoenicura</i> ..	1 296	—	—	-	38 -
Rødhals, <i>Erithacus rubecula</i>	c. 4 000	—	—	-	38 -
Broget Fluesnapper, <i>Muscicapa atricapilla</i>	804	—	—	-	38 -

Naar vi nu paa Grundlag af Faldene skal udrede vore Fringilliders Træk over Landet, vil det være mest praktisk at begynde med en Art, for hvilken et stort Materiale forefindes; de af dette fremdragne Kendsgerninger vil saa muligvis kunne finde Anvendelse ved Behandlingen af de mindre hyppigt faldne Arter. Blandt de oftest faldne hører som nævnt Bogfinken, *Fringilla coelebs*.

Hvad kender vi til denne Fugls Træk? Jo, allerede Linné siger os, at mange trækker sydover om Vinteren, og at disse væsentlig er Hunner, medens Hannerne overvintrer. Dette er vist i grove Træk manges Viden paa dette Punkt, og saa er endda, hvad snart skal blive vist, den sidste Angivelse om Forholdet mellem Antallet af trækkende Individuer af de to Køn

ganske fejlagtig. De Spørgsmaal, nærværende Undersøgelser skulde forsøge at besvare, er i det væsentligste følgende:

Paa hvilken Tid af Aaret og af Døgnet foregaar Trækket?

Trækker de to Køn lige stærkt og lige hyppigt?

Hvilken Rute og Retning følger Trækket?

Hvilken Indflydelse har de meteorologiske Forhold?

Af praktiske Grunde vil Foraarstrækket og Efteraarstrækket blive behandlet hver for sig.

FORAARSTRÆKKET.

Faldet fandt Sted:	Antal faldne		
	♂	♀	ialt
8.—14. Marts ..	3	0	3
15.—21. — ..	19	5	24
22.—28. — ..	25	15	40
29.— 4. April ...	20	13	33
5.—11. — ...	16	27	43
12.—18. — ...	10	23	33
19.—25. — ...	2	9	11
26.—2. Maj	0	3	3
Ialt...	95	95	190

I hosstaaende Tabel er samlet ugevis for Oversigtens Skyld alle Fald af Bogfinken, *Fringilla coelebs*, under Foraarstrækket i Aarene 1883—1923 inkl. Af Tabellen vil Trækkets Forløb direkte kunne aflæses. I den 2. Uge af Marts begynder det svagt; i Løbet af to Uger naar det sin fulde Størrelse, som det beholder i 3 à 4 Uger til Midten af April; derefter tager det temmelig hastigt af igen, for omkring 1. Maj at være afsluttet. I Tabellen er dog udeladt

et Fald af en Han den 28. Februar; som det eneste Fald, der i 38 Aar har fundet Sted før den 8. Marts, maa det nemlig anses for at være uden Betydning for en Fremstilling af Trækkets normale Forløb.

Det andet Spørgsmaal, paa hvilken Tid af Døgnet Bogfinken trækker, lader sig ogsaa besvare ved Hjælp af Faldene ved Fyrene. Som bekendt forholder vore mange Smaafugle sig paa ganske forskellig Maade med Hensyn til den Tid af Døgnet, paa hvilken de trækker. Nogle, og blandt disse, efter S. M. Saxtorph, Lærken, trækker næsten udelukkende om Natten; andre, hvoriblandt Svalerne, har derimod, som paavist af Fløystrup, valgt at henlægge Trækket til om Dagen; endelig trækker andre, og maaske de fleste, hele Døgnet rundt, baade Dag og Nat; til disse hører, hvad der nu skal blive vist, Bogfinken.

At denne Fugl ialtfald for en Del trækker om Natten, viser jo Faldene ved Fyrene; at den ogsaa trækker om Dagen, lader

sig læse ud af »Forskellige Iagttagelser fra Fyrene«, hvoraf nogle faa skal anføres:

¹⁶/₃ 1890. Læsø Rende. De første Bogfinker i Aar, sammen med Lærker trækkende mod Øst.

³¹/₃ 1893. Læsø Rende. Om Formiddagen fløj en Flok Bogfinker mod Sydvest, og om Eftermiddagen flere store Flokke paa omtrent 100 Stk. hver mod Øst.

²⁰/₄ 1895. Læsø Rende. — og opad Dagen kom Vipstjerter og Bogfinker.

¹⁸/₃ 1897. Læsø Rende. Bogfinker og Lærker i mindre Flokke mod Øst om Formiddagen. ²³/₃ en stor Flok Bogfinker mod Øst.

⁹/₄ 1898. Læsø Rende. En Flok Bogfinker mod Øst om Morgenen, to opholdt sig paa Skibet det meste af Dagen.

²⁷/₃ 1912. Østre Flak. En halv Snes Bogfinker var ved Skibet en Time efter Middag.

Dette er kun nogle faa vilkaarligt valgte Eksempler; læser man alle Iagttagelserne over Bogfinken igennem, vil man se, at en stor Del, og maaske den største Del af denne Fugls Foraars-træk foregaar om Dagen. Denne Omstændighed kan ogsaa tjene til at forklare det relativt ringe Fald af Bogfinken: 375 Individuer i 37 Aar, et Antal, der jo er paafaldende ringe, naar man sammenholder det med det tilsvarende Tal for en Fugl, der i Skandinavien i Individantal nogenlunde stemmer med Bogfinken, og som ligeledes er delvis Trækfugl, nemlig Rødhalsen, *Erithacus rubecula*. Denne opviser i samme Aarrække et Fald paa ca. 4000 Stykker eller mere end ti Gange saa mange som Bogfinken.

Sammenholder man de her fremdragne Kendsgerninger, vil Resultatet heraf blive, at Bogfinken trækker hele Døgnet rundt; det nøjagtigere Forhold mellem Dag- og Nattrækkets Størrelse lader sig dog ikke sikkert bestemme.

Angaaende Forholdet mellem Antallet af trækkende Hanner og Hunner kan vi igen i Tabellen finde tilstrækkelig Oplysning; af 190 faldne Fugle var 95 Hanner og 95 Hunner, hvilket jo med tilstrækkelig Tydelighed viser, at den gamle Forestilling om, at det for største Delen var Hunnerne, som trak bort herfra om Vinteren, maa være fejlagtig; Materialet, vi her har benyttet, er nemlig fremkommen som en Sum af Prøver af Trækket gennem 38 Aar og maa saaledes siges at danne tilstrækkelig talmæssig Basis til at fastslaa, at paa Foraarstrækket er Hanner og Hunner hinanden jævnbyrdige i Antal.

En anden ældre Antagelse, at Hannerne om Foraaret gennemgaaende skal ankomme før Hunnerne, synes derimod at holde Stik. Allerede den Kendsgerning, at det tidligste observerede Fald af en Han er konstateret den 28. Februar, medens den 15. Marts er den tilsvarende Dato for Hunnens Vedkommende, turde pege i Retning heraf, og yderligere Bekræftelse vil kunne faas ved Betragtning af Tabellen. Hannernes Træk kulminerer i Ugen 22.—28. Marts, Hunnernes derimod 1 à 2 Uger senere, i Tiden 5.—11. April.

En tredje interessant Side af Trækket, Afgørelsen af, hvilke Veje dette følger, har jeg søgt at besvare paa følgende Maade: For hvert enkelt af vore Fyr og Fyrskibe har jeg gjort op, hvor mange Træknætter, d. v. s. Nætter med et eller flere Fald af Bogfinke, vedkommende Fyr har haft i den her omhandlede Aarrække. Paa et Kort har jeg da ved hvert Fyrs Plads angivet Antallet af Træknætter. Resultatet heraf ses paa Fig. 1, som vi vil gøre til Genstand for en lidt nøjere Betragtning.

Ser man paa Kortet uden at gaa i Detaljer, faar man blot det Indtryk, at Bogfinkerne falder ved største Delen af vore Fyr, og at Trækket altsaa foregaar over hele Landet; men en blot lidt mere indgaaende Betragtning vil give et ganske andet Syn paa Sagen. Fyrene i det sydvestlige Hjørne af Landet, Fyrskibene Horns Rev, Vyl og Graadyb, og Fyrene i Kattegat, baade den nordlige, mellemste og sydvestlige Del af dette, er stærkest berørt af Trækket, har langt det største Antal Træknætter, medens Fyrene i den sydøstlige Del af Landet kun kan melde om faa Fald. Den jyske Vestkyst fra Blaavandshuk til Skagen samt Bornholm synes derimod ganske uberørt af Trækket, melder ikke om et eneste Fald af Bogfinke i de 38 her omhandlede Aar.

Et Supplement til disse Oplysninger kan, ligesom ovenfor, uddrages af de »Forskellige Iagttagelser fra Fyrene«. Sammenstilles disse paa et Kort paa samme Maade som Faldene, vil man faa et ganske lignende Billede; dog er der den Forskel, at Drogden Fyrskib, som ikke har kunnet melde om Fald, her kan møde med tolv forskellige Iagttagelser af Bogfinkens Ophold paa Skibet, et Forhold, der kunde tyde paa, at et ikke helt ubetydeligt Foraarstræk af denne Fugl foregik her; endvidere melder Christiansø Fyr om en enkelt Iagttagelse af Bogfinken ved Fyret.

Det relativt store Antal Iagttagelser af Fald og af levende Fugle ved Fyrene omkring Blaavandshuk og i Kattegat fra Anholt

svenske og norske Fugle, som er paa Gennemrejse. Et andet Spørgsmaal, nemlig hvorvidt de Bogfinker, vi ser her om Vinteren, er svenske og norske Gæster, som har afløst vore egne under disses Bortrejse til det sydlige Udland, eller om det virkelig er vore egne, ynglende Bogfinker, som er blevet her Vinteren over, lader sig derimod ikke løse ved Hjælp af »Aarsberetninger om danske Fugle«. Denne Sag maa det overlades til fremtidige Ringmærkningsforsøg at oplyse; dog forekommer den første Antagelse, at de store Mængder af vore Vinterbogfinker er Gæster nordfra, at være den sandsynligste.

Et andet Problem, nemlig de meteorologiske Forholds Indflydelse paa Trækket, er saare kompliceret, og jeg tror næppe, man kan være for varsom med at drage Slutninger ud fra de indvundne Kendsgeninger. En Faktor, som man med Sikkerhed kan sige har en vis Indflydelse paa Trækket, er Temperaturen, som virker i Retning af at forskyde Træktiden og at hæmme eller fremskynde Trækket. Det er jo en kendt Sag, at en tidligt frembrydende, haard Vinter vil medføre, at de fleste af de senest trækkende Fugle bryder tidligere op end sædvanligt, og at omvendt en mild Vinter kan udsætte eller fuldstændigt ophæve Trækket for andre Fugle og heriblandt Bogfinken. Omvendt vil et tidligt frembrydende Foraar medføre, at de trækkende Fugleskarer indfinder sig væsentlig tidligere ved vore Fyr.

En anden Faktor, som man tidligere tilskrev stor Indflydelse paa Trækket, er Vinden. S. M. Saxtorph viser i sin foran nævnte Afhandling, hvorledes Lærketrækket om Foraaret i det væsentlige foregaar med Vinden agter ind, fra SV, medens SØ-Vinden er langt den fremherskende under Efteraarstrækket. Betragter man Fig. 2, der er tegnet omtrent som Saxtorphs, vil man se, at ogsaa for Bogfinkens Vedkommende er under Foraarstrækket SV-Vinden af stor Betydning, idet ca. en Tredjedel af Træknætterne har haft Vinde fra SV, SSV eller S. Men hvad der straks falder i Øjnene er, at Vindene fra Ø, ØSØ og SØ her er meget hyppigere, end Tilfældet er under Lærkens Foraarstræk. En Sammenligning mellem Vindretningerne under Foraarstrækket for de to omtalte Fugle skal her opstilles:

Vindretning i 1. Kvadrant: Bogfinke 22 %, Lærke 6 % af alle Træknætter.

Vindretning i 2. Kvadrant: Bogfinke 40 %, Lærke 33 % af alle Træknætter.

Vindretning i 3. Kvadrant: Bogfinke 30 %, Lærke 54 % af alle Træknætter.

Vindretning i 4. Kvadrant: Bogfinke 8 %, Lærke 6 % af alle Træknætter.

Heraf vil det let ses, at de i 1. og 2. Kvadrant liggende østlige Vinde er langt mere fremherskende under Bogfinkens Træk

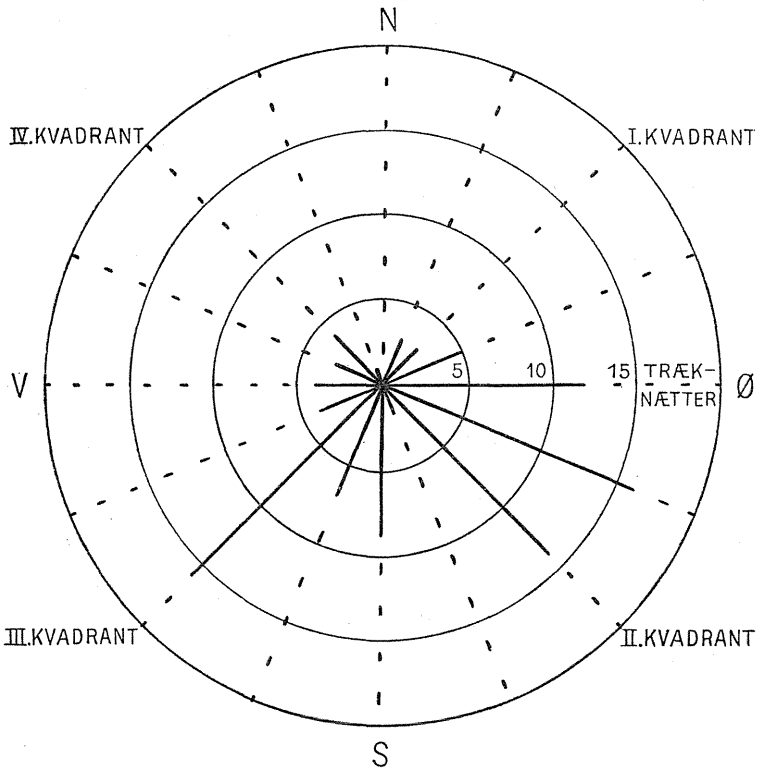

Fig. 2. Vindretninger og Træknætter under Føringstrækket.

end under Lærkens, og at omvendt Lærkens Træk i langt højere Grad foregaar sammen med de til 3. og 4. Kvadrant hørende vestlige Vinde.

Forstaaelsen af dette Forhold synes ret vanskelig, og man fristes let til at komme ind paa Teorier, som ved kritisk Eftersyn viser sig at være uanvendelige. Paa Fig. 2 ses, at Bogfinkens Føringstræk foregaar dels med Vinde fra SV og S, dels med Vinde omkring SØ. Det var fristende, idet man erindrer

Saxtorphs Paavisning af, at Lærken fortrinsvis trækker med Rygvind, heraf at slutte, at følgelig en Del af Bogfinkerne kommer fra SV, og følger den for flere Fugle paaviste Vej over Jylland og Kattogat, medens en anden, stor Del kommer over Østersøen fra de mere østligt beliggende Lande i Mellemeuropa. At denne Maade at løse Problemet paa ikke kan være fyldestgørende, ses af Fig. 1, thi hvorledes skulde et saadant betydeligt Træk kunne foregaa uden at efterlade sig Spor i Form af Fald ved vore sydøstlige Fyr, blandt hvilke Stevns Fyr dog er et af Landets stærkeste? Man kunde naturligvis tænke sig, at dette fra SØ kommende Træk i langt højere Grad end det sydvestlige foregik om Dagen, men hvad skulde Grunden hertil dog være? Det synes dog gaadefuldt, at to Fugle, der stiller saa nogenlunde ens Fordringer til de klimatiske Forhold, skulde vælge hver sin Vindretning at trække i.

Sagen er dog sikkert mindre indviklet, end den har Udseende af at være. Den naturligste Forklaring paa Forskellen i Vindretninger under de to Fugles Træk maa sikkert søges i, at Lærken trækker i Februar og Marts, Bogfinken fortrinsvis i April, altsaa en Maaned eller mere senere. At Vindforholdene i April er mere eller mindre forskellige fra de to foregaaende Maaneders, er en kendt Sag; »Paaske-Østen« er jo et Navn, som i Aarhundreder har levet i Folkemunde, og det er sikkert denne, som er Aarsag til, at saa mange Bogfinkers Foraarsstræk foregaaer med Vinde fra Ø og SØ. Dette Forhold gør det jo nærliggende at antage, at Vindretningen, naar blot ikke Vindstyrken er for stor, for vor Fugl er uden større Betydning, og man bestyrkes i dette, naar man undersøger Vindforholdene i de Nætter, der viser stort Træk af Bogfinker eller, for at have et Maal at regne med, Fald ved mindst tre forskellige Fyr. Her viser det sig nemlig, at et stort Foraarsstræk lige saa godt kan foregaa med Vinde fra SV som med Vinde fra Ø. Bogfinken synes efter dette at være mindre bundet til bestemte Vindretninger end Lærken, for hvem det gælder, at de sydvestlige Vinde, som om Foraaret betinger det mildere Klimas Indtræden, sætter Lærke-trækket i Gang, medens dette om Efteraaret besørger af det kolde Klima, som indtræder med de østlige Vinde; de for Lærke-trækket karakteristiske Vindretninger er altsaa ikke, som Saxtorph mener at kunne fastslaa, Udtryk for nogen »Stræben efter at flyve med Rygvind« hos Fuglen.

En tredje Faktor, Vindstyrken, har naturligvis ogsaa en vis Indflydelse paa Trækket. Om denne har jeg Beretning fra 96 Nætter om Foraaret; de fordeler sig saaledes, idet Vindstyrken angives efter Beauforts Skala:

Vindstyrke 0.....	11	Nætter
— 1.....	7	—
— 2.....	28	—
— 3.....	25	—
— 4.....	15	—
— 5.....	5	—
— 6.....	5	—
— 7 og derover ...	0	—

Dette viser blot, at Bogfinkens Foraarstræk væsentlig foregaar under de almindeligst forekommende Vindstyrker, 0—4, at Fuglen imidlertid ikke betænker sig paa at trække med en Vindstyrke paa 5 eller 6, men at den sandsynligvis ikke indlader sig paa at trække med en Vindstyrke paa 7 eller derover. Dette hænger naturligvis sammen med, at Klimaforandringerne, som Foraar og Efteraar sætter Trækket i Gang, gerne foregaar ved de jævne Vindstyrker.

Hvad Vejret iøvrigt angaar, haves Oplysning om, at det var:

Klart Vejr	7	Nætter
Overtrukket	40	—
Dis	11	—
Taage.....	27	—
Regn.....	24	—
Sne	3	—

Dette understreger kun den Kendsgerning, at Fuglene fortrinsvis falder ved Fyrene i mørke, regnfulde Nætter.

Endnu et Forhold staar tilbage at klare angaaende Bogfinkens Foraarstræk, nemlig hvorvidt den trækker i større eller i mindre Flokke, og om den trækker alene eller sammen med andre Smaafugle.

Allerede de foran anførte Uddrag af »Iagttagelser fra Fyrene« giver et Fingerpeg i Retning af, at Trækket foregaar dels i smaa Selskaber paa ganske faa Individider, og da sammen med andre Smaafugle som Vipstjert, Rødhals, Engpiber og Gærdesmutte, dels i større Flokke paa indtil nogle Hundrede Individider. Be-

retninger som »flere Hundrede Bogfinker paa Holmen«, »ved Middagstid viste sig omtrent 100 Bogfinker, Hanner« ($\frac{20}{3}$ Hunnerne altsaa endnu ikke paa Træk) og »en Flok Bogfinker paa omtrent 400 fløj mod V«, veksler med Beretninger som »En Del Bogfinker, Rødkælke og andre paa Skibet om Morgen«, »to Bogfinker, en Stær og en Lærke opholdt sig paa Skibet« og »en Gærdesmutte, nogle Bogfinker og en Gulspurv opholdt sig paa Skibet«.

EFTERAARSTRÆKKET.

Paa Grundlag af følgende Tabel, som, med Udeladelse af et enkelt Fald af en Hun den 15. September, viser Fordelingen af alle Fald af Bogfinken i Efteraarsmaanederne 1883—1923, vil man let kunne overse Efteraarstrækkets Forløb. Det ses at begynde ganske svagt i den 3. Uge af September; derefter stiger det jævnt til ind i Oktober, hvor det kulminerer lidt over Midten af Maaneden; endelig aftager det lige saa jævnt, som det tiltog, for, efter at den første Uge af November er forløbet, at være praktisk talt sluttet. Dog kan enkelte Efternølere endnu træffes til den 20. November.

Tabellen vil yderligere vise, at ligesom paa Foraarsstrækket Hanner og Hunner er hinanden saa temmelig jævnbyrdige i Antal.

Faldet fandt Sted:	Antal faldne		Ialt
	♂	♀	
23.—29. Sept. . . .	2	7	9
30.— 6. Okt. . . .	14	10	24
7.—13. —	14	7	21
14.—20. —	33	23	56
21.—27. —	9	13	22
28.— 3. Nov.	10	7	17
4.—10. —	3	2	5
Ialt.	85	69	154

Den lille Forskel maa, i Forbindelse med Materialets relative Lidenhed, tilskrives et Spil af Tilfældigheder og kan i alt Fald ikke tale for den gamle Anskuelse, at kun Hunnerne trak bort om Vinteren. Det ses tværtimod, dels at de to Køn er talmæssigt ligestillede, dels at de, maaske med en ubetydelig Overvægt af Hunner i den første Tid, trækker samtidigt; i saa Henseende er der altsaa en Afvigelse fra Forholdene under For-

aarstrækket, hvor, som det blev vist, Hannerne gennemgaaende var en god Uges Tid tidligere paa Færde end Hunnerne.

Paa samme Maade, som vi med Hensyn til Foraarsstrækket udfandt den Vej, dette i Hovedsagen fulgte, nemlig ved paa et Kort at angive de forskellige Fald ved Fyrene, vil vi nu forsøge

at danne os et Billede af, hvilken Vej Bogfinken trækker om Efteraaret.

Paa Fig. 3 er disse Fald angivet. En Sammenligning med Fig. 1 vil nu give et højst interessant Resultat, der lettest ses,

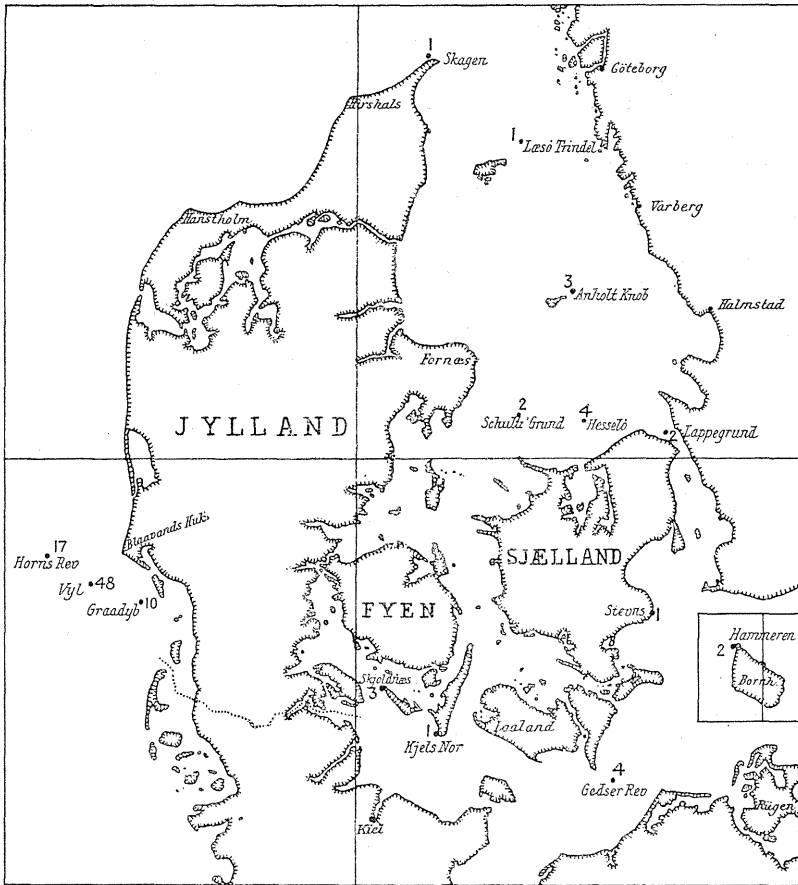

Fig. 3. Antallet af Træknætter under Efteraarstrækket 1883—1923.

naar vi for begge Aarstiders Vedkommende sammenstiller Fyrene og de ved disse stedfundne Fald af Bogfinker i fire Grupper: 1) Esbjerg-Fyrene: Vyl, Horns Rev og Graadyb; 2) Læsø-Fyrene: Skagen, Skagens Rev, Hirtsholm, Læsø Trindel, Nordre Røn, Læsø Rende, Kobergrunden og Østre Flak; 3) Sydkattegat-Fyrene: Anholt, Anholt Knob, Schultz' Grund, Hjelm, Sejro,

Hesselø samt Lappegrund; endelig 4) de sydligste Fyr: Skjoldnæs, Kjels Nor, Hestehoved og Gedser Rev.

	Antal Træknætter	
	Foraar	Efteraar
Esbjerg-Fyrene.....	42	79
Læsø-Fyrene.....	38	2
Sydkattegat-Fyrene.....	42	11
De sydligste Fyr.....	8	9

Af denne Oversigt vil det straks falde i Øjnene, at Esbjerg-Fyrene har faaet dobbelt saa stort Fald om Efteraaret som om Foraaret; endnu mere paafaldende er dog den enorme Forskel paa de to Træk for Kattegatsfyrenes Vedkommende, 38 Træknætter mod 2 for Læsø-Fyrene, 42 mod 11 for Sydkattegat-Fyrene. Endelig fortjener to Fald paa to Træknætter ved Hammeren Fyr at nævnes; ved dette Fyr er, ligesom ved de øvrige bornholmske, aldrig faldet en Bogfinke om Foraaret. Under Efteraarstrækket melder ligesom under Foraarstrækket de nordligere Vesterhavsfyr overhovedet ikke om Fald af Bogfinke.

Hvad Aarsagen kan være til den her viste kolossale Forskel paa de to Træks Fordeling paa Fyrene, er en Gaade. Et lille Skridt hen imod dennes Løsning kommer vi ved samtidig at søge Oplysning i »Iagttagelser fra Fyrene«. Af disse, hvoraf, foruden 30 fra Esbjerg-Fyrene, 17 er fra Læsø-Fyrene, 7 spredt over Sydkattegat, 2 fra Gedser Rev, og endelig 12 fra Drogden Fyrskib, fremgaar det, at Trækket ogsaa nu for en Del gaar over Kattegat, hvorfra det over Jylland passerer Esbjerg-Fyrene, der melder om stærkt Fald. De 12 Iagttagelser fra Drogden er af Interesse, fordi de viser, at ogsaa over Øerne foregaar et Træk af Betydning. Nogle enkelte, ganske instruktive Meldinger fra Fyrmestrene skal her gives.

⁵/₁₀ 1893. Læsø Rende. Kl. 7¹/₂ Form. kom en Bogfinke, opholdt sig paa Skibet en halv Time og fløj derefter V; kort efter kom 8 andre, der ogsaa fløj V.

¹⁴/₉ 1897. Læsø Rende. Flere smaa Flokke Lærker og Bogfinker SV om Formiddagen. ¹⁸/₉. En Flok Bogfinker SV. ³⁰/₁₀. 3 Bogfinker opholdt sig ved Skibet, mod Aften fløj de V. ³/₁₁. En Bogfinke opholdt sig ved Skibet, mod Aften fløj den V.

⁹/₁₁ 1898. Læsø Rende. En Del Bogfinker og Graasisken ved Skibet; fløj V.

Det rent forsvindende Fald ved Kattegatsfyrene kunde muligvis forklares paa den Maade, at Fuglene om Efteraaret af en eller anden Grund foretrækker at flyve over Kattegat ved Dagslys, hvorved Fald vilde undgaas; men at Fuglene, naar de herpaa ved Nat naaede Esbjerg, uden Betænkning skulde styre

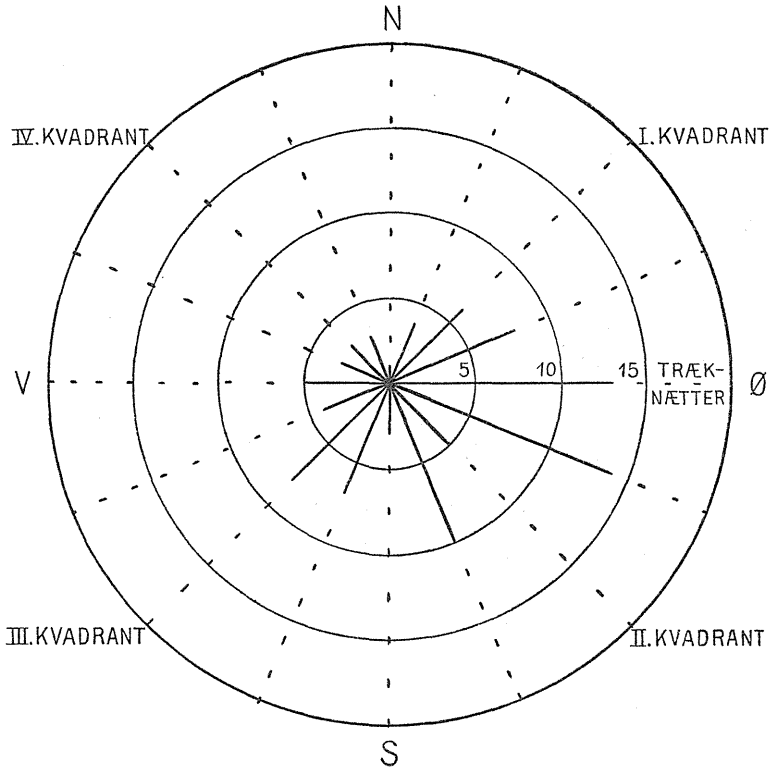

Fig. 4. Vindretninger og Træknetter under Efteraarstrækket.

ud over det mørke Vesterhav, vilde i saa Fald forekomme mig at være en Gaade.

De forholdsvis mange Iagttagelser ved Drogden Fyrskib kunde friste til at antage, at Efteraarstrækket, ligesom det af Saxtorph er paavist for Lærkens Vedkommende, skulde have en mere Ø-V-Retning. Hvis dette var Tilfældet, vilde det være ganske uforklarligt, hvorfor de mange Fyr i Syddanmark og blandt disse det stærkt lysende Stevns Fyr ikke melder om Fald i større Antal, end Tilfældet er. Trækket kunde naturligvis foregaa om

Dagen, men dette er af ovennævnte Grunde kun lidet sandsynligt. De to Fald ved Hammeren viser, at de svenske Bogfinker undertiden styrer ad en mere sydlig Vej lige over Østersøen, men om dette er Regelen, kan kun Undersøgelser af Fald ved svenske og tyske Fyr godtgøre.

Som det vil fremgaa af det anførte, er Efteraarstrækkets Veje langt vanskeligere at udrede end Foraarsstrækkets; men man maa jo haabe, at Undersøgelser over andre Arters Træk vil bidrage til Løsning af Spørgsmaalet.

Angaaende de meteorologiske Forholds Indflydelse paa Efteraarstrækket er ikke meget nyt at sige; hvad der er anført som gældende for Foraarsstrækket, passer i de fleste Tilfælde ogsaa her. At en tidligt frembrydende Vinter har til Følge, at Bogfinken giver sig tidligere paa Træk, og at omvendt en mild Vinter kan udsætte eller helt ophæve Trækket, er en kendt Sag og er allerede nævnt i det foregaaende.

Hvad Vindretningen under Efteraarstrækket angaar, vil en Betragtning af Fig. 4 overflødiggøre mange Ord. Det ses let, at Trækket foregaaer under saa at sige alle Vindretninger, dog mindst med Vinde i 4. Kvadrant.

Vindretning i 1. Kvadrant	32%	af alle Træknætter
— - 2. —	33%	- - -
— - 3. —	24%	- - -
— - 4. —	11%	- - -

Dette viser, at Bogfinken ikke stiller særlige Fordringer med Hensyn til Vindretning i Modsætning til, hvad der er Tilfældet med Lærken, hvor Vinden er i 2. Kvadrant i 60% af alle Træknætter. At Lærkens Efteraarstræk falder to Uger senere end Bogfinkens, er sikkert ikke helt tilstrækkeligt til at forklare Forskellen mellem Vindretningerne under de to Fugles Efteraarstræk.

Hvad der ved Behandlingen af Foraarsstrækket er sagt om de øvrige meteorologiske Faktorer's Indflydelse gælder ogsaa Efteraarstrækket; Vindstyrke 6 er den største, Bogfinken indlader sig paa at trodse, og kun i mørke, regnfulde og taagede Nætter kommer Fuglene til Fyrene.

Gennemgaaer man »Iagttagelser fra Fyrene« fra Efteraarstrækket, vil man se, at Bogfinken ligesom om Foraaret dels rejser i Flokke paa indtil et Par Hundrede, dels i Selskaber

paa faa Individider og da gerne sammen med andre Smaafugle som Engpiber, Vipstjert, Lærke, Rødhals, Gærdesmutte og Fuglekonge.

Til Slut vil jeg blot gentage, hvad jeg begyndte med at sige, at Meningen med disse Linier er i al Beskedenhed at pege paa et endnu ufuldstændigt udredet, men saare interessant Spørgsmaal, som det sikkert vil lønne sig at sætte en Del Kræfter ind paa at løse: Fuglenes Bortrejse om Høsten og Tilbagekomst om Vaaren.

SUMMARY.

On the Downfall of Chaffinches *Fringilla coelebs*, at Danish Lighthouses and Lightships.

Migrating chaffinches cross Denmark nearly every spring and autumn, as it appears from their downfalls at lighthouses and lightships and from observations in the same places.

Spring migration begins in the second week of March and reaches its summit in the fourth week of this month and during the first three weeks of April; on the first of May it will as a rule have ceased.

No difference in number between migrating male and female birds seems to exist; on the other hand, the male birds start migrating about ten days earlier than the female birds.

The course of spring migration, in S.W.—N.E. direction, is marked off by downfalls at most of the lighthouses, the western coast of Jutland from Nørre Lyngvig to Rubjerg Knude and the isle of Bornholm excepted. The most trafficked migration route is that of Esbjerg—Læsø and Anholt. During spring migration the wind is most often E.—S.E. and S.—S.W.

Autumn migration gradually sets in in the third week of September, reaches its summit in the course of October, and is regularly continued till the middle of November. As at spring migration no difference in number between male and female birds is to be observed, but during autumn migration males and females migrate together.

Although the route, followed by autumn migration, is only with difficulty traced, the birds in the main seem to keep to the same route as that of spring migration. From two downfalls at

Hammeren it appears that a small number of migratory birds may some year pass by the isle of Bornholm. The birds do not seem to prefer any particular wind direction during autumn migration, but winds between E. and S.S.E. are the most frequent.

Common to the two migrations are the following facts: they especially take place at a wind force of from 0—4 or 5—6 (Beaufort scale); the birds strike at the lighthouses and lightships in dark and rainy or misty nights, they migrate partly by night, partly and especially by day and travel in crowds of up to some few hundreds or in small parties of only a few individuals, and then as a rule in company with small birds of other species.

The number of chaffinches migrating in spring and autumn seems to be equal.
